
Patrick Janssen is in 1992 als bosbouwer afgestudeerd in Wageningen en heeft enige jaren als freelance consultant in Ecuador gewerkt. Sinds 2002 werkt hij als consultant op het gebied van biodiversiteit bij CREM BV (Consultancy and Research for Environmental Management) in Amsterdam

Het winnende essay van de VTB essaywedstrijd "Tropische Bossen in 2030"

De verantwoordelijkheid van het behoud van het tropisch bos zal meer en meer bij internationale NGO's komen te liggen en steeds minder bij de overheid

Er zijn tientallen invalshoeken om naar het bos te kijken die in 2030 totaal anders zullen zijn dan nu: Het bos als genenreservoir, houtleverancier, toeristische voorziening, CO2 opslag, noem ze allemaal maar op. Door de toename van de waarde van die afzonderlijke functies zal het tropische bos in zijn geheel steeds waardevoller worden en het beheer van deze bossen zal in handen zijn van internationaal opererende netwerk NGO's (Non Governmental Organisations) en multinationals, waarbij alle nationale regeringen hun functie als beleidsontwikkelaar en initiatiefnemer hebben verruild voor de functie van louter financier of wetshandhaver. Deze nieuwe situatie zal tot stand komen door drie belangrijke drijvende krachten: de bevolkingsgroei, de stijgende waarde van het tropisch bos en het verlies van legitimiteit van regeringen.

Met de toename van de bevolking tot net iets onder de 9 miljard in 2040 zal de ook de druk op het tropisch bos toenemen. Geschat wordt dat 90% van die toename de komende 20 jaar in ontwikkelingslanden zal plaats-

vinden en dat 80% van de totale degradatie of destructie van het tropische bos wordt veroorzaakt door de lokale bevolking op zoek naar landbouwgrond. De druk op het bos zal dus exponentieel toenemen.

Daarnaast zullen de komende 20 jaar sommige functies van het tropische bos steeds meer waard worden. De bekende functies zoals houtproducent, jachtterrein en een lastig te verwijderen obstakel voor landbouw, zullen terrein verliezen ten opzichte van functies zoals de spons- en filterfunctie (water zal de komende jaren een schaars goed worden), eco-toerisme, genenreservoir (bescherming uitsterven dier- en plantensoorten) en klimaatbeheersing ("sink" functie en regeneratie van regen door het tropisch regenwoud).

Langzamerhand groeit ook steeds meer het besef dat nationale regeringen niet geschikt zijn om mondiale problemen zoals het verdwijnen van het tropisch bos, aan te pakken. De maatschappij vertrouwt steeds meer op burgerorganisaties (WWF, IUCN) die duidelijk meer kennis en daadkracht in huis hebben met betrekking tot specifieke problemen zoals de ontbossing dan een nationale overheid.

Een ander punt is het verschil in tijdsbeleving: de druk op de tropische bossen neemt exponentieel toe (denk aan de bevol-

kingsgroei) terwijl overheden een lineaire manier van besluitvorming hebben. Kijk bijvoorbeeld naar de relatieve traagheid van het ratificeren van het Kyoto-protocol in relatie tot het steeds groter wordende klimaatprobleem.

De Nederlandse overheid als instituut is nooit ontwikkeld om problemen zoals de mondiale achteruitgang van het tropisch bos of het klimaatprobleem aan te pakken: ze is nooit in het leven geroepen met het doel om zich met dit soort problemen bezig te houden! De komende jaren zal de Nederlandse overheid onder druk van de maatschappij de verantwoordelijkheid dan ook meer en meer bij grote internationaal opererende (netwerk) NGO's leggen en zich beperken tot de rol van financier en netwerker.

De conclusies van de evaluatie in 2000 van het Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud ondersteunen dit. Daaruit komt een beeld naar voren van een overheid die wel iets wil bijdragen aan het behoud van tropische bossen, maar niet goed weet hoe (geen duidelijke doelen), daar weinig controle over heeft (zwakke monitoring en evaluatie) en daar niet de mensen met de juiste kennis voor inschakelt die beschikbaar zijn (het delegeren van verantwoordelijkheden naar ambassades in plaats van naar experts bij NGO's).

Het gevolg van het verlies aan le-

gitimiteit van de regeringen is dat de eindverantwoordelijkheid voor het aanpakken van een mondiaal probleem, zoals het verdwijnen van het tropisch bos, steeds meer bij internationale NGO's komt te liggen. De verschuiving van de legitimiteit naar de NGO's toe komt niet uit de lucht vallen: het aantal internationaal erkende NGO's is de afgelopen tien jaar bijna vervijfvoudigd en het WWF is met meer dan 5 miljoen leden een politieke en financiële kracht die met kleine landen kan wedijveren. Een voorbeeld van het overdragen van de verantwoordelijkheid van mondiale problemen is het IPCC. Een wereldwijde, platte organisatie van 2000 wetenschappers die mede bepalen hoe het klimaatprobleem wordt aangepakt.

Daarnaast is er de trend dat multinationals, die opereren op het gebied van tropische bossen (hout, palmolie, oliewinning, garnalen, etc.), zich steeds vaker conformeren aan het beleid van NGO's. Een voorbeeld hiervan is het FSC-certificaat dat met 8% marktaandeel in Nederland het grootste houtcertificaat is (meer dan bijvoorbeeld PEFC). De reden hiervoor is duidelijk: als de Nederlandse regering besluit om bijvoorbeeld Mitsubishi¹ wegens hun aandeel in de illegale houtkap op een zwarte lijst te zetten, dan zullen zij daar hoogstwaarschijnlijk niet wakker van liggen. Wanneer het WWF dit echter doet, dan beïnvloedt dit hun reputatie wereldwijd. Mitsubishi zal dus eerder geneigd zijn te kijken naar het WWF dan naar afzonderlijke regeringsstandpunten, zoals bijvoorbeeld dat van de Nederlandse overheid. Met het groeiende waardebesef van het tropisch bos en de expo-

Awacachi Corridor project, Ecuador. A project creating an essential corridor between the Cotachi-Cayapas Ecological Reserve and the Awa Indigenous Reserve in north west Ecuador through the purchase of over 10,000 hectares of rainforest by Rainforest Concern, London

nentieel groeiende druk daarop zal de roep om directe bescherming steeds harder klinken. NGO's zullen overgaan tot de financieel meest efficiënte manier van bosbescherming, namelijk het direct opkopen van kwetsbare stukken bos (vooral ecologische hotspots en corridors). Samen met de lokale bevolking zal naar oplossingen worden gezocht om de druk op het bos (illegale kap, jacht, branden) te verminderen door middel van een scala aan alternatieven (ecotoerisme, betalingen voor instandhouding, landbouwsteun). Uiteindelijk zal het grootste areaal tropisch bos zich in het Amazonegebied van Zuid-Amerika bevinden. Op landkaarten zal het er uit zien als een vreemd soort parelsnoer: een kwetsbaar netwerk, bestaande uit tientallen aan elkaar gevlochten Nationale Parken, ecologische hotspots en privé-terreinen, die van de Pacific via de Andes tot aan de monding van de Amazone lopen, verbonden door corridors, die als levensaders fungeren tussen de

beschermde gebieden. Hiermee wordt de integriteit van het tropische bos met zijn genetisch diversiteit bewaard tot in de volgende eeuw.

De grote parken zijn in eigendom van de staat en hebben de status van nationaal park of reservaat. De corridors en kleine ecologische hotspots zijn opgekocht door NGO's of privé eigenaren. De bufferzones en concessies worden beheerd door "groene" bedrijven die de steun hebben van de NGO's. Een voorbeeld hiervan is het financieel en marketingtechnisch ondersteunen van FSC-gecertificeerde bedrijven die een concessie willen kopen.

Het is nu zaak zoveel mogelijk tropisch bos in stand te houden en te bewaren tot de druk op het bos weer afneemt. Internationaal opererende netwerk NGO's, ondersteund door overheden en multinationals, zijn de meest betrouwbare en legitieme organisaties om deze verantwoordelijkheid op zich te nemen.

¹ Mitsubishi is een van de grote Japanse houthandelaren die samen met enkele andere Japanse handelaren goed is voor eenderde van de mondiale handel in tropisch hout.